

УДК 338.432:664.76(477)

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО РИНКУ ЗЕРНА В УКРАЇНІ

Марченко С.К.

Чорнокозинська К.М.

Вінницький національний аграрний університет

Стаття присвячена розгляду національного ринку зерна, його проблемам та перспективам розвитку на найближчий час. З цією метою проводиться аналіз виробництва зернових в цілому по країні за останні роки та стан експортних поставок на світові ринки.

Статья посвящена анализу национального рынка зерна, его проблемам та перспективе развития на ближайшее время. С этой целью был произведен анализ производства зерновых в целом по стране за последние годы та состояние экспортных поставок на мировом рынке.

The article is dedicated to the definition of national interests on the world grain market. The mechanisms of its realization under world's financial, economic and food crisis conditions has been founded. A new challenges, advantages and possibilities of Ukraine's grain sector in post crisis world is defined.

Вступ. В зв'язку з останньою світовою фінансово-економічною кризою суттєво змінився розвиток міжнародних економічних відносин. І тепер експертне середовище активно моделює сценарії розвитку світової економіки у посткризовому періоді. З високою ймовірністю постає проблема продовольчої безпеки та забезпечення населення продуктами харчування, але протягом багатьох років вона залишається до кінця не розв'язаною.

Ситуація, яка склалася на продовольчих ринках, ставить перед урядами практично всіх країн світу складне завдання – вжити невідкладних заходів щодо коригування політики в галузі сільського господарства. Як вважають експерти, боротьба з продовольчою кризою в короткостроковій перспективі здійснюватиметься, головним чином, за рахунок збільшення виробництва сільськогосподарської продукції в країнах, які є традиційними експортерами. Це Аргентина, Україна, Росія та Казахстан[2, с.63].

Постановка задачі. Дослідити існуючу практику регулювання національного зернового ринку, сучасні потреби конкурентноспроможного ринку та зміни світового середовища, пов'язані з розвитком світової фінансово-економічної та продовольчої криз.

Результати дослідження. Основою функціонування ринку зерна в нашій країні став Закон України "Про зерно та ринок зерна в Україні", прийнятий 4 липня 2002р. Цей Закон визначає державну політику щодо розвитку ринку зерна як пріоритетного сектора економіки агропромислового комплексу України. Закон спрямований на створення правових, економічних та організаційних умов конкурентноспроможного виробництва і формування ринку зерна для забезпечення внутрішніх потреб держави у продовольчому, насінневому та фуражному зерні, нарощування його експортного потенціалу[1].

За підрахунками ФАО і Європейського банку реконструкції та розвитку в Україні, Казахстані та Росії виведено з продуктивного циклу близько 23 млн га земель. Тридцять мільйонів гектарів чорноземів можна розпочати експлуатувати без додаткових витрат. Найбільш вірогідно найближчим часом на уряди цих країн здійснюватиметься тиск з метою розширення посівних площ.

Таким чином, Україна має потенційні можливості для підвищення конкурентноспроможності власної продукції галузі сільськогосподарського виробництва, сприятливими для цього, останніми роками, є системне зростання середніх цін реалізації та валового виробництва зернових (рис. 1).

Враховуючи прогноз розширення посівних площ і зростання врожайності, в Україні до 2015 року слід очікувати збір зерна у розмірі 78-80 млн.т.[2, с.64].

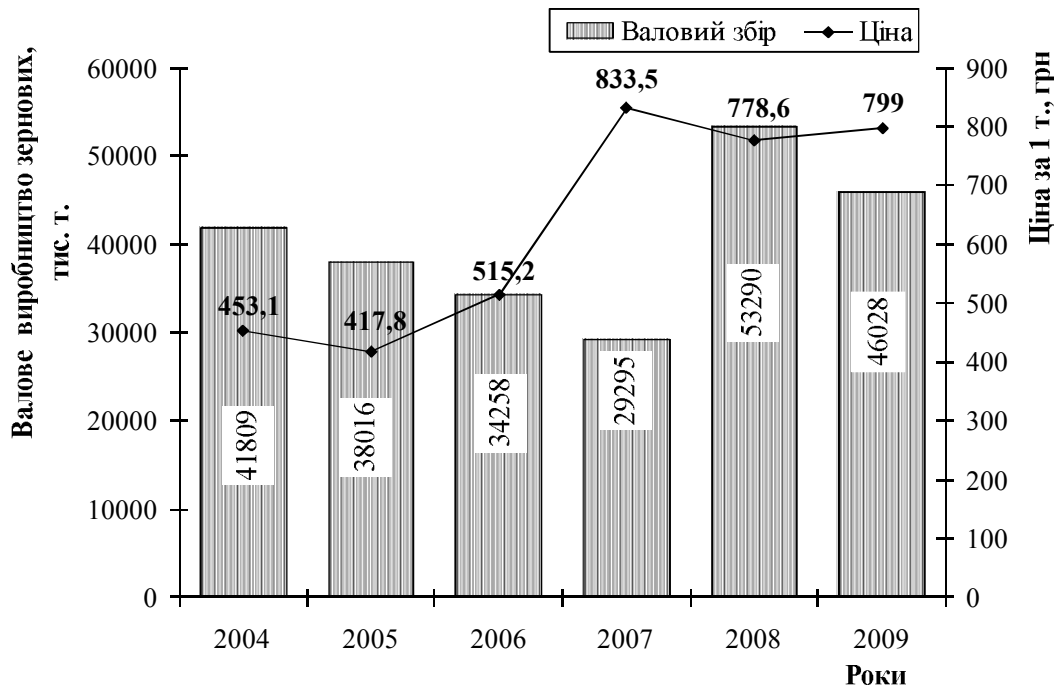

Рис 1.

Динаміка валового виробництва та середніх цін реалізації зернових в Україні

У 2010 році незважаючи на значну посуху Україна постраждала значно менше, ніж її сусіди – конкуренти з експорту зерна – Росія та Казахстан. У 2010 році вітчизняні агрокомпанії зберуть 42-43 мільйони тонн збіжжя, що дозволить продати за кордон 16 мільйонів тонн зерна. Ситуація сприятлива, як ніколи. Росія закрила свій експорт, і навіть може стати імпортером хліба. Водночас, зерно США та Євросоюзу занадто дороге для країн третього світу, тому дешева українська продукція користується значним попитом.

Все це веде до підвищення світових цін на даний продукт. Ще одним з важелів впливу на світову ціну стали посухи в Австралії, складні погодні умови в США та Канаді, повені у Пакистані, Індії та Китаї. Ціновий ажіотаж уже призвів до подорожчання пшениці на 70% з початку маркетингового року. Ціни на зерно стали найвищими за останні два роки, повернувшись до передкризових років[4].

У поточному 2010 році спостерігається зростання ціни на збіжжя як нового, так і старого урожаю. Якщо у січні 2010 року вартість однієї тонни зерна в середньому складала 971,4, то уже на початку вересня ціни на продовольчу пшеницю 2 класу в Центральній Україні становлять 1550 грн/т, ціни на фуражну пшеницю - 1300-1350 грн/т. Ціни на ячмінь становлять 1300 грн/т[6].

Проте ці, здавалося б позитивні для України тенденції не забезпечили їй вихід на світовий ринок зерна в якості одного з найбільших експортерів, в основному через гальмування цього процесу урядом. Офіційний Київ не забороняв експорт зерна, але фактично зробив все можливе, аби ускладнити його продаж за кордон. Як наслідок, за словами зернотрейдерів, від несвоєчасного виконання контрактів вони зазнали збитків на 1 мільярд доларів. В зв'язку з цим ними втрачається довіра країн-імпортерів.

Через проблеми на кордоні експортери призупинили закупки зерна у селян, що обвалило ціни на внутрішньому ринку на 30%. На початку серпня фуражна пшениця коштувала 1650грн/т, а наприкінці місяця вона впала до 1200 гривень[4].

Зерновий ринок України є привабливим як для вітчизняних, так і для іноземних зернотрейдерів. Втім вітчизняні зернотрейдери не надто активні на зарубіжних ринках. З початку нового маркетингового року (липень 2010 року) вони продали лише 2,5 мільйонів тонн зерна з намолочених 30 мільйонів тонн.

Експортери втрачають час, адже саме у цей час укладаються річні контракти на зарубіжних ринках. В 2010 році вони планують вивезти 16 мільйонів тонн зерна, але найімовірнішим буде показник у 10 мільйонів тонн, що є удвічі меншим за торішній[4].

Виходом з цієї складної ситуації могло б стати створення державного зернотрейдера, як це пропонує міністр Аграрної політики. Кабінет міністрів має намір до кінця 2010 року створити державну компанію "Зерно України". За планами уряду, крім держави, до числа акціонерів нового підприємства повинні увійти вітчизняні приватні трейдери або російський капітал. Зі свого боку держава планує внести до статутного фонду компанії активи ДАК „Хліб України” і Держрезерву. А це величезна система елеваторів по всій країні. Приватні партнери повинні забезпечити нову структуру фінансами. У результаті реалізації такого плану в держвласності планується закріпити 51% "Зерна України".

Проте приватники не поспішають підтримувати ідею влади. Експортери нагадують, що створений роком раніше російський держоператор "Об'єднана зернова компанія", на якого також покладалися великі надії, не виправдав їх. Компанія так і не зуміла поки стати помітним гравцем на зерновому ринку, вимагаючи при цьому грандіозних грошових вливань[5].

Зважаючи на суттєву корекцію міжнародних економічних відносин, а також проблеми внутрішнього характеру, Україна як аграрна держава повинна керуватися ефективною стратегією забезпечення національних економічних інтересів на світовому зерновому ринку. Однак за існуючих реалій організації експорту зернової торгівлі Україна нездатна стратегічно використовувати переваги великих урожаїв, наслідком чого стає недоотримання валютної виручки від участі у світовій зерновій торгівлі. Зокрема слід назвати такі проблеми:

1) невідповідність наявних в Україні терміналів зберігання і транспортування зерна амбіціям розширення присутності на світовому зерновому ринку. В Україні сумарна потужність сертифікованих елеваторів становить 27 млн т, у яких, зважаючи на технічний стан, реально розміщується близько 20 млн т зерна. За оцінками експертів, орієнтовна потреба щодо елеваторів становить принаймні ще 20 млн т. З іншого боку, суттєвою проблемою виступає нерациональність використання українських експортних перевалочних потужностей (близько 26 млн т).

2) низька пропускна здатність українських портів та слабка роль держави у відповідних процесах[3].

3) низький рівень упровадження альтернативних методів перевезення. Забезпеченню експорту зерна сприятимуть альтернативні засоби перевезення, зокрема контейнерні, які дешевші й оптимальніші для роботи припортових елеваторів щодо обробки та економії часу.

4) не системність маркетингової та комерційної підтримки національного експорту зернових. Схеми реалізації відповідних заходів повинні враховувати як державну, так і приватну ініціативу, водночас роль держави у зазначених процесах має бути провідною.

Зазначені особливості розвитку національного зернового ринку засвідчують вичерпність можливостей наявних потужностей у зерновій торгівлі України. За незмінних обставин і при зростанні обсягів валового збору зерна держава не зможе забезпечити експорт або зберігання надлишків, що обертається цінними втратами на українське зерно та гальмуванням потенціалу експорту зернової торгівлі України. Через це системне розв'язання проблем внутрішнього ринку зерна, в тому числі за рахунок можливостей світового зернового ринку, є перспективним напрямом реалізації державної стратегії забезпечення національних економічних інтересів[3].

На наш погляд, для розвитку зернового ринку потрібно провести комплекс заходів, що мають на меті врегулювати ринок, зміцнивши національного товаровиробника та вивівши його на нові міжнародні ринки.

Виходячи з відповідної логіки, необхідні такі цільові орієнтири:

- забезпечення балансу інтересів суб'єктів національного зернового ринку шляхом нормативно-правової гармонізації розподілу прибутків у ланцюгу від зернотрейдерів та зерновиробників, з урахуванням при цьому інтересів покупців, як споживачів продуктів зернопереробки;
- управління продажами зернової продукції (обсягами, якістю й ціною) на світовому ринку з метою збільшення валютних надходжень в Україну;
- державна підтримка нових концепцій виходу на перспективні локальні світові ринки[3];
- удосконалення програми інвестицій у модернізацію елеваторного та транспортно-логістичного господарства України в контексті підвищення експорту зернової продукції.
- лінії державних інституцій необхідно забезпечити укладання міжурядових довгострокових контрактів на поставку національної зернової продукції з перспективними державами-імпортерами.

Висновки. Україна, з врахуванням природнокліматичних особливостей і міжнародного досвіду функціонування сільськогосподарських виробництв, може нарощувати виробництво зерна до 100 млн тонн на рік. Саме це має бути взяте за мету. Це забезпечить внутрішні потреби і сприятиме збільшенню експорту, що в свою чергу буде сприяти наповненню валютою бюджету країни та виходу України на світовий ринок як впливового гравця. Для того, щоб досягнути таких показників необхідні збалансована державна політика, дієві економічні стимули, правовий захист, виконання законів, прогнозованість ринку, відсутність неринкового втручання в його функціонування, стимулююча тарифна політика, розвиток ринку землі тощо.

Список використаної літератури

1. Закон України "Про зерно та ринок зерна в Україні" від 4.07.2002р., № 37
2. Савченко І.І. Віртуальні підприємства у сфері зернового ринку України // Економіка АПК.- 2010.-№1.-63-68
3. Дергалюк І.В. "Національні інтереси України на світовому ринку зерна" [Електронний ресурс]. – <http://www.nbuu.gov>
4. Чигирин. С. "Азаров притримує зерно для державного експортера?" [Електронний ресурс]. – <http://www.epravda.com>
5. <http://www.cityukraine.info>
6. <http://www.ukrstat.gov.ua>

УДК 332.34:001.8

НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЗЕМЛИ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ

Д. М. Пармакли, д.э.н., проф.

Кагульский государственный университет им.Б.П.Хашдеу (Республика Молдова)

Mathematical communication between the cost price and productivity of production is proved. In work a number of the formulas is shown, allowing to define profit counting on 1 centner production and 1 hectares of the earth, and also a gain of profit at the expense of productivity growth. The technique of calculations of limiting profit, the size of the productivity providing set level of profitability of production is given.

Обоснована математическая связь между себестоимостью и урожайностью продукции. В работе приводятся ряд формул, позволяющих определить прибыль в расчете на 1 ц продукции и 1 га земли, а также прирост прибыли за счет роста урожайности. Дана методика расчетов предельной прибыли, размера урожайности, обеспечивающего заданный уровень рентабельности продукции.